

ΤΑΜΕΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

Δημητρίου Σαλαμαστράκη

Δικηγόρου Ρόδου

1. Εισαγωγή

Με το άρθρο 7 του Ν. 3209/2002 «Μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής Ασφάλισης» (ΦΕΚ Α' 160/11-7-2002) εισήχθηκε και στη χώρα μας ο θεσμός των Ταμείων Επαγγελματικής Ασφάλισης (Τ.Ε.Α.), για την παροχή συμπληρωματικής επαγγελματικής ασφάλισης (δεύτερος πυλώνας ασφάλισης). Η εισαγωγή του θεσμού αποτέλεσε αντικείμενο εκτεταμένων διαβουλεύσεων μεταξύ της Κυβέρνησης και των Κοινωνικών εταίρων, οι οποίοι υποστήριξαν τη λειτουργία του δεύτερου πυλώνα ως συμπληρωματικού μηχανισμού ασφαλιστικής κάλυψης των εργαζομένων για συμμόρφωση με την Οδηγία 98/49/ΕΚ.

2. Το ισχύει στην Ευρώπη και ΗΠΑ

2.1. Εδώ και αρκετές δεκαετίες στις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στις ΗΠΑ ίσχυε ο θεσμός αυτός γνωστός ως pension funds, ήτοι των συνταξιοδοτικών Ταμείων συσσωρεύσεων κεφαλαίου. Η ανάγκη συμπλήρωσης των παροχών της κύριας και επικουρικής κοινωνικής ασφάλισης ενόησε σε πολλές χώρες την ανάπτυξη ειδικών φορέων που παρέχουν πρόσθετη ασφάλιση και παροχές, συχνά πολύ υψηλότερες των δυο πρώτων. Τόση ήταν η ανάπτυξη των φορέων αυτών που το 25% περίπου του ενεργού πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης καλύπτεται από προγράμματα επαγγελματικών συνταξιοδοτικών παροχών, ενώ αναμένεται η αύξηση του ποσοστού αυτού. Η αξία των στοιχείων του ενεργητικού που κατέχουν τα επαγγελματικά ταμεία στη Ευρωπαϊκή Ένωση υπερβαίνουν τα 2.000 δισεκατομμύρια ευρώ και αντιστοιχεί στο 25% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2.2. Επίσης από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 σε πολλές χώρες του Ο.Ο.Σ.Α. ήταν προφανές ότι τα δημόσια τους συστήματα ήταν ανεπαρκή για την κάλυψη των μελλοντικών συντάξεων των εργαζομένων, ενόψει του δημογραφικού προβλήματος, αύξηση του βιώσιμου χρόνου και μείωσης της γεννητικότητας, που προβλέπεται να επιδεινωθούν στο μέλλον. Έτσι στις χώρες του Ο.Ο.Σ.Α. η γήρανση του πληθυσμού θα συνεχιστεί με αύξηση του πληθυσμού πάνω από 60 έτη από 20% στο 27% το 2020 και στο 30% το 2030. Για τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο λόγος συνταξιούχων εργαζομένων αναμένεται να μειωθεί από ένα συνταξιούχο ανά 2,6 εργαζομένους σήμερα με 1,4 το 2040. Επομένως χωρίς σημαντικές και ευρείες αλλαγές το δημόσιο σύστημα συντάξεων δεν θα μπορεί να πληρώσει επαρκείς συντάξεις όταν ένας συνταξιούχος θα αντιστοιχεί σε 1,4 εργαζόμενους.

2.3. Η συνειδητοποίηση αυτή οδήγησε πολλές χώρες στον επανασχεδιασμό και την αναδιαμόρφωση των συνταξιοδοτικών συστημάτων τους. Έτσι αλλού εισήχθη και αλλού ενδυναμώθηκε ο δεύτερος πυλώνας συντάξεων, τα επαγγελματικά ταμεία.

2.4. Στην πλειοψηφία των χωρών του Ο.Ο.Σ.Α. ο δεύτερος πυλώνας είναι επικουρικός και αποτελείται από ταμεία συντάξεων που προσφέρουν συντάξεις είτε με βάση τις εισφορές είτε με βάση το μισθό των εργαζομένων. Τα κύρια χαρακτηριστικά των ταμείων του δεύτερου πυλώνα είναι:

- Η σύνδεση των ταμείων με την άσκηση επαγγέλματος (κλαδικά ταμεία) ή με μισθωτή εργασία σε συγκεκριμένη επιχείρηση (εταιρικά ταμεία).
- Η οργάνωση και λειτουργία των ταμείων γίνεται από νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου ενώ συνήθως το κράτος εγγυάται την παρεχόμενη σύνταξη.
- Τα ταμεία βασίζονται στο κεφαλαιοποιητικό σύστημα με την έννοια ότι οι εισφορές των εργοδοτών και των εργαζομένων επενδύονται στις αγορές χρήματος και κεφαλαίων με σκοπό τη χρηματοδότηση μελλοντικών συντάξεων και όχι τη χρηματοδότηση των ήδη υπάρχοντων συνταξιούχων.
- Οι εισφορές στα ταμεία σχετίζονται με το εισόδημα του εργαζόμενου. Οι εισφορές στα ταμεία προέρχονται από τους εργοδότες και τους εργαζομένους. Ανάλογα με τον αν η συμμετοχή των εργαζομένων ή και των εργοδοτών είναι υποχρεωτική ή όχι τα ταμεία χωρίζονται σε υποχρεωτικά ή εκούσια. Σε σύνολο 32 χωρών στις μισές χώρες η συμμετοχή εργοδοτών και εργαζομένων είναι υποχρεωτική.
- Στα ταμεία ορισμένων εισφορών το ύψος της σύνταξης εξαρτάται αποκλειστικά από το ύψος των εισφορών και τις αποδόσεις του κεφαλαίου του ταμείου ή και από τις επενδυτικές επιλογές του εργαζόμενου. Η υποχρέωση του εργοδότη εξαντλείται με την καταβολή των εισφορών και άρα οι εργαζόμενοι αναλαμβάνουν εξ ολοκλήρου τον επενδυτικό κίνδυνο.
- Στα ταμεία ορισμένων παροχών το ύψος της σύνταξης εξαρτάται από το μισθό του εργαζόμενου κατά το χρόνο της συνταξιοδότησής του. Την παροχή σύνταξης εγγυάται η επιχείρηση που εργάζεται ο εργαζόμενος, η οποία και αναλαμβάνει καθ' ολοκληρία τον επενδυτικό κίνδυνο.

2.5. Σήμερα η συμμετοχή των συντάξεων από επαγγελματικά ταμεία στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη συνολική σύνταξη, που λαμβάνουν οι συνταξιούχοι, είναι σχετικά μικτή και διαφορετική από χώρα σε χώρα, μελλοντικά όμως προβλέπεται ότι τα επαγγελματικά ταμεία θα αποτελούν ένα σημαντικό ποσοστό σύνταξης.

2.6. Έτσι στο Βέλγιο τα επαγγελματικά ταμεία καλύπτουν το 31% των εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα και συνεισφέρουν το 8% της συνολικής σύνταξης των συνταξιούχων, στη Δανία καλύπτουν το 80% των εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα και συνεισφέρουν το 18% της συνολικής σύνταξης των συνταξιούχων, στη Γερμανία καλύπτουν

το 46% των εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα και συνεισφέρουν το 11% της συνολικής σύνταξης των συνταξιούχων, στη Ελλάδα καλύπτουν του 5% των εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα και συνεισφέρουν το - % της συνολικής σύνταξης των συνταξιούχων, στη Ισπανία καλύπτουν του 15% των εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα και συνεισφέρουν το 3% της συνολικής σύνταξης των συνταξιούχων, στη Γαλλία καλύπτουν του 90% των εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα και συνεισφέρουν το 21% της συνολικής σύνταξης των συνταξιούχων, στην Ιρλανδία καλύπτουν του 40% των εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα και συνεισφέρουν το 18% της συνολικής σύνταξης των συνταξιούχων, στην Ιταλία καλύπτουν του 5% των εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα και συνεισφέρουν το 2% της συνολικής σύνταξης των συνταξιούχων, στο Λουξεμβούργο καλύπτουν του 30% των εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα και συνεισφέρουν το - % της συνολικής σύνταξης των συνταξιούχων, στην Ολλανδία καλύπτουν του 85% των εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα και συνεισφέρουν το 32% της συνολικής σύνταξης των συνταξιούχων, στη Πορτογαλία καλύπτουν του 15% των εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα και συνεισφέρουν το - % της συνολικής σύνταξης των συνταξιούχων και στη Μεγάλη Βρετανία καλύπτουν του 48% των εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα και συνεισφέρουν το 28% της συνολικής σύνταξης των συνταξιούχων.

2.7. Η λειτουργία των επαγγελματικών ταμείων έχει σημαντική και μακροχρόνια επίπτωση τόσο στη λειτουργία όσο και στην ανάπτυξη των εγχωρίων χρηματοπιστωτικών αγορών. Εξαιτίας του μακροχρόνιου προσανατολισμού τους, των ιδιαίτερων αναγκών τους σε προϊόντα και υπηρεσίες και το γεγονός ότι οι διαχειριστές τους είναι επαγγελματίες του χώρου, τα επαγγελματικά ταμεία:

- Συμβάλλουν στην ανταγωνιστικότητα. Του χρηματοοικονομικού συστήματος (τράπεζες, επενδυτικές τράπεζες και αγορά μετοχών).
- Προκαλούν και υποστηρίζουν χρηματοοικονομικές καινοτομίες που προστατεύουν τον επενδυτή σε περίπτωση πτώσης της αγοράς.
- Ασκούν πίεση για τη νομοθεσία προστασίας του επενδυτή, εξασφαλίζοντας έτσι την ακεραιότητα του χρηματοοικονομικού συστήματος.
- Συμβάλλουν στον εκσυγχρονισμό των συναλλαγών, πιέζοντας για καλύτερα συστήματα συναλλαγών και εκκαθάρισης.
- Συμβάλλουν στη βελτίωση της εταιρικής διακυβέρνησης των εισηγμένων εταιριών.
- Ενθαρρύνουν τη δημιουργία ενός εύρωστου και αποτελεσματικού ρυθμιστικού πλαισίου.
- Συμβάλλουν, ως μηχανισμοί αποταμίευσης/επενδύσεων, στην εύρυθμη λειτουργία των αγορών χρήματος και κεφαλαίων και κατ' επέκταση στην ανάπτυξη της οικονομίας.

2.8. Οι παρεμβάσεις των οργάνων της Ε.Ε. για τη λειτουργία των φορέων του δεύτερου πυλώνα και την κάλυψη των ασφαλισμένων που εντάσσονται σ αυτούς περιλαμβάνουν σε ένα πρώτο επίπεδο σχέδιο δράσης για το συντονισμό των εθνικών συστημάτων του δεύτερου πυλώνα, τα οποία δεν έχουν μετασχηματιστεί ακόμα σε δεσμευτικούς μηχανισμούς της 11^{ης} Μαΐου 1999 της Επιτροπής «Προς μια ενιαία αγορά για τις συμπληρωματικές συντάξεις».

2.9. Οι δεσμευτικές παρεμβάσεις της κοινότητας που ήδη εφαρμόζονται από τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα Κράτη Μέλη στο πλαίσιο του δεύτερου πυλώνα εντάσσονται στο ευρύτερο πλέγμα των αρμοδιοτήτων της για την κατοχύρωση των ελευθεριών της διακίνησης του κεφαλαίου και της παροχής υπηρεσιών. Στο πεδίο αυτό υπάγονται δυο νομικοί μηχανισμοί δεσμευτικής ισχύος. Πρόκειται για την Οδηγία 98/49 ΕΕ της 29-6-1998 για την εξασφάλιση των επαγγελματικών συντάξεων, που επιτρέπει την παραμονή διακινούμενων εργαζομένων στα επαγγελματικά συστήματα του κράτους προέλευσής τους και την Οδηγία 2003/41/ΕΚ της 3-6-2003 «για τις δραστηριότητες και την εποπτεία των ιδρυμάτων που προσφέρουν υπηρεσίες επαγγελματικών συνταξιοδοτικών παροχών».

3. Δικαιολογία ίδρυσης των Τ.Ε.Α.

3.1. Η ανάγκη ίδρυσης των Τ.Ε.Α. προέκυψε από τα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, αλλά και από την αυξημένη αλληλεπίδραση και εξάρτηση των συνταξιοδοτικών συστημάτων από τους μηχανισμούς της αγοράς, η οποία οδήγησε διεθνώς στην ανάπτυξη των ιδιωτικών συνταξιοδοτικών ταμείων με διάφορες μορφές. Η τάση αυτή αφορά κυρίως τις δυτικές χώρες, όπου υπάρχουν οργανωμένα συστήματα κοινωνικής ασφάλειας δομημένα σε τρεις πυλώνες: τη βασική, την επικουρική και τη συμπληρωματική κοινωνική ασφάλιση.

3.2. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ενδιαφέρεται για τη συμπληρωματική ασφάλιση και ειδικότερα για το πώς τα επαγγελματικά ταμεία θα εκμεταλλευθούν τα πλεονεκτήματα της ενιαίας αγοράς των κεφαλαίων και του ενιαίου νομίσματος, ώστε να μεγιστοποιηθεί η απόδοση των περιουσιακών στοιχείων τους και να χρηματοδοτηθούν οι αυξανόμενες συνεχώς, εξαιτίας των δυσμενών δημογραφικών και άλλων δεδομένων, παροχές. Επίσης ενδιαφέρεται για το πώς δεν εξασφαλισθεί ο συνυπολογισμός του χρόνου επαγγελματικής ασφάλισης στα πρόσωπα που διακινούνται στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Για να επιτύχουν οι παραπάνω στόχοι απαιτείται να εξασφαλίζεται η βιωσιμότητα και φερεγγυότητα των επαγγελματικών ταμείων ασφάλισης, η δυνατότητα αξιοποίησης του ενιαίου νομίσματος και της ελευθερίας κινήσεως και υπηρεσιών.

4. Εισαγωγή του θεσμού στην Ελλάδα

4.1. Οι δικηγόροι στην Ελλάδα διέβλεψαν την πτωτική πορεία του συνταξιοδοτικού δημοσίου συστήματος και σκέφθηκαν την ίδρυση οργανισμού για την παροχή συμπληρωματικών παροχών. Έτσι δημιουργήθηκε ο Λογαριασμός Ενίσχυσης Δικηγόρων Επαρχιών (ΛΕΔΕ), που δεν είναι τίποτα άλλο από ένα ταμείο επαγγελματικής ασφάλι-

σης, το οποίο λειτουργεί εντελώς αυτόνομα με σκοπό την χορήγηση συμπληρωματικών παροχών λόγω ασθένειας και γήρατος. Στη συνέχεια ιδρύθηκαν οι Λογαριασμοί Ενίσχυσης και Αλληλοβοηθείας Δικηγόρων (ΛΕΑΔ), που και αυτά είναι κατά μια έννοια ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης. βέβαια τα Τ.Ε.Α. διαφέρουν από το ΛΕΔΕ και τους ΛΕΑΔ τόσο ως προς τον τρόπο ίδρυσης όσο και ως προς τον τρόπο λειτουργίας τους, οι διαφορές δε αυτές θα αναδειχθούν με την παρακάτω ανάλυση του τρόπου ίδρυσης και λειτουργίας των Τ.Ε.Α..

4.2. Έτσι με τις διατάξεις των άρθρων 7 και 8 του Ν. 3029/2002 εισήχθη στην Ελλάδα το θεσμικό πλαίσιο για την λειτουργία και ανάπτυξη της συμπληρωματικής – επαγγελματικής ασφάλισης. Η συμπληρωματική ασφάλιση διακρίνεται από την επικουρική, γιατί παρέχεται από μη κερδοσκοπικά νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, τα οποία δημιουργούνται και λειτουργούν με βάση τις διατάξεις του νόμου αυτού, είναι προαιρετική και όχι υποχρεωτική, εξαρτάται από την επαγγελματική απασχόληση των ασφαλιζομένων προσώπων και ως προς τις συνταξιοδοτικές παροχές λειτουργεί με βάση το κεφαλοποιημένο σύστημα.

4.3. Με τις παραπάνω διατάξεις δίνεται η δυνατότητα της ίδρυσης των Τ.Ε.Α. στους κοινωνικούς εταίρους κλπ, χωρίς να καταφεύγουν αποκλειστικά στα προγράμματα ιδιωτικής ασφάλισης των ασφαλιστικών εταιρειών. Έτσι τα Τ.Ε.Α. βρίσκονται ανάμεσα στα εκ του νόμου και τα ιδιωτικά συστήματα ασφαλιστικής προστασίας, συνδυάζοντας στοιχεία, αρχές λειτουργίας και πλεονεκτήματα και των δυο.

4.4. Τα Τ.Ε.Α. δεν επιβαρύνουν το κράτος και κατ' επέκταση το κοινωνικό σύνολο, στο βαθμό που στηρίζονται αποκλειστικά σε εισφορές των εργοδοτών και των εργαζομένων. Το κράτος αποδεσμεύεται από κάθε ευθύνη συνδρομής και κάλυψης ελλειμμάτων. Η αμφίβολη βιωσιμότητα αντιμετωπίζεται με αναγκαστική διαχείριση ή ακόμη και με διάλυση του ταμείου.

5. Χαρακτηριστικά των Τ.Ε.Α.

5.1. Ο νέος θεσμός στηρίζεται σε τρεις άξονες: στην προαιρετικότητα, στη δημιουργία νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου χωρίς κερδοσκοπικό χαρακτήρα και στην εποπτεία του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας (πρώην Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων). Ειδικότερα η επαγγελματική – συμπληρωματική ασφάλιση είναι προαιρετική και ως προς την ίδρυση των ταμείων και ως προς την επιλογή των ασφαλιζομένων που δικαιούνται να υποταχθούν σε περισσότερα ταμεία. Μάλιστα προβλέπεται και δικαίωμα εξόδου από τα ταμεία αυτά.

5.2. Έτσι η συμπληρωματική ασφάλιση διακρίνεται από την επικουρική γιατί:

- είναι προαιρετική,
- συνδέεται άμεσα με την επαγγελματική απασχόληση των ασφαλισμένων και

- αναφορικά με τις συνταξιοδοτικές παροχές, λειτουργεί με το κεφαλαιοποιητικό σύστημα.

5.3. Ο προαιρετικός χαρακτήρας αναγκάζει τα Τ.Ε.Α. να μεριμνούν για τη μέγιστη δυνατή απόδοση της επενδυτικής τους πολιτικής προκειμένου να μην εξέλθουν από αυτά οι ασφαλισμένοι, αλλά και να εισέλθουν ακόμη περισσότεροι.

5.4. Τα κύρια χαρακτηριστικά των Τ.Ε.Α. είναι:

- είναι μη κερδοσκοπικά νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου,
- ιδρύονται με βάση την επαγγελματική απασχόληση,
- η ίδρυσή τους και η υπαγωγή σαυτά είναι προαιρετική,
- δεν διακρίνουν ως προς την υπαγωγή των ασφαλισμένων,
- χρηματοδοτούνται από τους εργαζομένους και/ή τους εργοδότες,
- ακολουθούν το κεφαλαιοποιητικό σύστημα όταν χορηγούν συνταξιοδοτικές παροχές,
- στη διοίκηση μετέχουν και οι εργοδότες στην περίπτωση που χρηματοδοτούν το ταμείο,
- η ασφαλιστική τοποθέτηση ρυθμίζεται από το νόμο ως προς τα ανώτατα όρια κατά κατηγορία επενδύσεως,
- η τήρηση των αποθεματικών είναι υποχρεωτική και πρέπει να καλύπτουν τις υποχρεώσεις του ταμείου,
- υπόκεινται στην εποπτεία του Υπουργού Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας ως προς τη νομιμότητα, φερεγγυότητα και προστασία των συμφερόντων των ασφαλισμένων,
- υπάγονται στον έλεγχο της Εθνικής Αναλογιστικής Αρχής ως προς την οικονομική λειτουργία και βιωσιμότητα σε σχέση με το πρόγραμμα παροχών και επενδύσεων,
- εξασφαλίζονται από το νόμο βασικά δικαιώματα των ασφαλισμένων, όπως η ενήμερωση, η ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών.

5.5. Οι ασφαλισμένοι εξασφαλίζονται ως προς τη βιωσιμότητα και οικονομική λειτουργία των Τ.Ε.Α., γιατί υπόκεινται στην εποπτεία του Υπουργείου Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας και γιατί ελέγχονται τακτικά και έκτακτα από τη Αναλογιστική Αρχή. Αλλά και η νομική μορφή των Τ.Ε.Α. εξασφαλίζει τους ασφαλισμένους, γιατί είναι νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού σκοπού, που ιδρύονται και λειτουργούν με βάση τις παραπάνω διατάξεις (βλ. Εισηγητική Έκθεση).

6. Στόχος

6.1. Με την εισαγωγή του θεσμού των Τ.Ε.Α. επιδιώχθηκε η ικανοποίηση μιας σειράς από στόχους κοινωνικής πολιτικής, όπως η μεγιστοποίηση και ο εκσυγχρονισμός της μη κερδοσκοπικής συμπληρωματικής ασφάλισης, η προαιρετική ίδρυση νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου για την ανάπτυξη ασφαλιστικών υπηρεσιών επιπρόσθετης ασφάλισης, η διεύρυνση της συλλογικής αυτονομίας των κοινωνικών εταίρων και σε συνταξιοδοτικά θέματα κοινωνικής ασφάλισης, η πρόβλεψη κρατικών εγγυήσεων για διεύρυνση της «κρατικής μέριμνας» σε ιδιωτικούς φορείς κοινωνικής ασφάλισης, ο νομικός διαχωρισμός μεταξύ της χρηματοδοτούσας επιχείρησης και του ιδρύματος επαγγελματικών συνταξιοδοτικών παροχών κλπ..

6.2. Βασικός στόχος των Τ.Ε.Α. είναι να αξιοποιήσουν τα πλεονεκτήματα της ενιαίας αγοράς, των κεφαλαίων και του ενιαίου νομίματος για να μεγιστοποιήσουν την απόδοση των περιουσιακών τους στοιχείων, προς όφελος φυσικά των ασφαλισμένων τους. Μεγάλο όμως όφελος θα προκύψει και για τα εθνικά συστήματα κοινωνικών ασφαλίσεων, που πιέζονται οικονομικά από τα δυσμενή δημογραφικά δεδομένα και άλλους παράγοντες.

7. Ίδρυση – Σκοπός

7.1. Τα Τ.Ε.Α. ιδρύονται ως νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και λειτουργούν σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 7 και 8 του Ν. 3029/2002, υπό την εποπτεία του Υπουργού Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας και υποχρεωτικά στην επωνυμία τους περιλαμβάνεται η ένδειξη «Ταμείο Επαγγελματικής Ασφάλισης – Ν.Π.Ι.Δ.».

7.2. Σκοπός των Τ.Ε.Α. είναι η συμπλήρωση της ασφαλιστικής προστασίας, που παρέχεται από το κράτος με τη χορήγηση στους ασφαλιζομένους τους και δικαιούχους επαγγελματικής ασφαλιστικής προστασίας, πέραν από εκείνη που παρέχεται σ αυτούς από την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση για ένα ή περισσότερους ασφαλιστικούς κινδύνους, που ενδεικτικά είναι το γήρας, ο θάνατος, η αναπηρία, το επαγγελματικό ατύχημα, η ασθένεια, η διακοπή της εργασίας. Η επαγγελματική ασφαλιστική προστασία υλοποιείται με την χορήγηση στους ασφαλισμένους και δικαιούχους των Τ.Ε.Α. παροχών σε είδος, ή σε χρήμα, που καταβάλλονται είτε περιοδικά είτε εφάπαξ.

8. Από ποιους ιδρύονται

8.1. Τα Τ.Ε.Α. ιδρύονται προαιρετικά ανά επιχείρηση ή κλάδο ή κλάδους εργαζομένων, είτε με πρωτόβουλεια των εργαζομένων, είτε με πρωτοβουλεια των εργοδοτών είτε με συμφωνία των εργαζομένων και των εργοδοτών, του ιδιωτικού ή του ευρύτερου δημοσίου φορέα είτε από τις συνδικαλιστικές τους οργανώσεις, με την προϋπόθεση όμως ότι ο αριθμός των ασφαλιζομένων κατά επιχείρηση ή επαγγελματικό κλάδο υπερβαίνει τους 100.

8.2. Τα Τ.Ε.Α. ιδρύονται επίσης και με πρωτοβουλία των αυτοτελώς απασχολουμένων ή των ελεύθερων επαγγελματιών είτε των αγροτών είτε των επαγγελματιών τους οργανώσεων, υπό την προϋπόθεση και εδώ ότι ο αριθμός των ασφαλιζόμενων μελών τους υπερβαίνει τους 100.

8.3. Επομένως σε κάθε περίπτωση ο αριθμός των μελών των Τ.Ε.Α. πρέπει να υπερβαίνουν τους 100, ο ελάχιστος δε αυτός αριθμός καθορίστηκε για να εξασφαλιστεί η βιωσιμότητα του ιδρυόμενου Τ.Ε.Α., που προϋποθέτει έναν ικανό αριθμό μελών αλλά και γιατί τα συνήθη μεγέθη των ελληνικών επιχειρήσεων σπάνια απασχολούν μεγαλύτερο αριθμό.

8.4. Τα ασφαλιστικά ταμεία δεν μπορούν να ιδρύσουν από μόνα τους Τ.Ε.Α. γιατί αυτά ιδρύονται από τους εργαζομένους, τους εργοδότες, τους αυτοαπασχολούμενους, τους αγρότες και τους ελεύθερους επαγγελματίες ή από τις οργανώσεις τους.

8.5. Με βάση τα παραπάνω μπορεί να συσταθεί Τ.Ε.Α. από εκατό τουλάχιστον δικηγόρους που ανήκουν στον ίδιο ή άλλο Δικηγορικό Σύλλογο ή από οποιοδήποτε Δικηγορικό Σύλλογο.

9. Περιεχόμενο του καταστατικού

9.1. Το καταστατικό του Τ.Ε.Α. καταρτίζεται με συμβολαιογραφικό έγγραφο από τους συμβαλλόμενους ιδρυτές του, που αποτελεί συστατικό στοιχείο αυτού.

9.2. Με το καταστατικό πρέπει να ρυθμίζονται:

- Η σύνθεση και ο αριθμός των μελών της διοίκησης του ταμείου, η διαδικασία ανάδειξης του Προέδρου, καθώς και κάθε λεπτομέρεια λειτουργίας της.
- Οι πόροι του ταμείου, ο τρόπος υπολογισμού και το ύψος των ασφαλιστικών εισφορών, καθώς και η διαδικασία μεταβολής ή αναπροσαρμογής του ύψους των ασφαλιστικών εισφορών, τα αποθεματικά, ο τρόπος επένδυσης, η αντασφάλιση ή αμοιβαία ασφάλιση.
- οι όροι εγγραφής και διαγραφής των ασφαλισμένων.
- Οι ασφαλιζόμενοι κίνδυνοι.
- Τα είδη και το ύψος των παροχών προς τους ασφαλισμένους, καθώς και η διαδικασία της αναπροσαρμογής τους και τα θέματα διαδοχικής ασφάλισης.
- Η έδρα του ταμείου και οι εκπρόσωποί του.
- Η διαδικασία διάλυσής και εκκαθάρισης.

9.3. Ως έδρα του ταμείου ορίζεται από το καταστατικό ο τόπος όπου λειτουργεί πραγματικά η διοίκησή του, ανεξάρτητα από την προέλευση ή την άσκηση επαγγέλματος των ασφαλισμένων του.

9.4. Οι πόροι του ταμείου και ο τρόπος υπολογισμού και το ύψος των ασφαλιστικών εισφορών, η διαδικασία μεταβολής αυτών κλπ, ως επίσης και το είδος και το ύψος των παροχών, διαμορφώνονται ανάλογα με το οικονομικό σύστημα που θα ακολουθήσει το ταμείο.

10. Έγκριση - Δημοσίευση του καταστατικού

10.1. Το καταστατικό του Τ.Ε.Α. μετά τη σύνταξή του πρέπει να εγκριθεί με απόφαση του Υπουργού Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, η οποία εκδίδεται μετά από σύμφωνη γνώμη της Εθνικής Αναλογικής Αρχής για τα θέματα που είναι της αρμοδιότητάς της. Μετά την έκδοση της εγκριτικής απόφασης το καταστατικό δημοσιεύεται ολόκληρο στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης στο τεύχος Β', από τη δημοσίευση δε αυτή το Τ.Ε.Α. αποκτά και τη νομική προσωπικότητά του.

10.2. Το καταστατικό του Τ.Ε.Α. καταχωρίζεται επίσης στο Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας και μάλιστα στη Διεύθυνση Επαγγελματικής Ασφάλισης που συστάθηκε με το άρθρο 7 παρ. 7 του Ν. 3029/2002 στη Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων, με σκοπό τον έλεγχο και την εποπτεία των Τ.Ε.Α. που συστήνονται με το Ν. 3029/2002. Προθεσμία για την καταχώριση αυτή δεν ορίζεται.

10.3. Με τον ίδιο τρόπο γίνεται και η τροποποίηση του καταστατικού του Τ.Ε.Α., η οποία ισχύει από τη δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης, καταχωρείται δε και αυτή στην παραπάνω Διεύθυνση.

11. Εγγραφή σε Τ.Ε.Α.

11.1. Η εγγραφή σε Τ.Ε.Α. είναι προαιρετική. Κάθε αυτοτελώς απασχολούμενος ή κάθε ελεύθερος επαγγελματίας έχει το δικαίωμα να γραφτεί και να ασφαλιστεί σε Τ.Ε.Α. που λειτουργεί στον επαγγελματικό του χώρο, ανεξάρτητα αν είναι ή όχι μέλος σε επαγγελματική οργάνωση. Τα καταστατικά των Τ.Ε.Α. δεν επιτρέπεται να περιέχουν διατάξεις που να αποκλείουν την ασφάλιση στους ενδιαφερόμενους που έχουν δικαίωμα να υπαχθούν σ αυτά ή να θέτουν προϋποθέσεις που εισάγουν διακρίσεις μεταξύ των προσώπων που έχουν δικαίωμα υπαγωγής. Το Τ.Ε.Α. τηρεί υποχρεωτικά μητρώο ασφαλισμένων, στο οποίο καταχωρούνται τα στοιχεία που αναφέρονται στο καταστατικό του.

11.2. Ο ασφαλισμένος σε Τ.Ε.Α. έχει το δικαίωμα να ζητήσει τη διαγραφή του από το Τ.Ε.Α. για οποιοδήποτε λόγο, εφόσον: α) έχει πραγματοποιήσει στο Τ.Ε.Α. χρόνο ασφάλισης τουλάχιστον ενός έτους και β) προειδοποιήσει στο Τ.Ε.Α. ένα μήνα πριν την άσκηση του δικαιώματός του.

11.3. Εφόσον ο ασφαλισμένος έχει τις προϋποθέσεις για διαγραφή του από το Τ.Ε.Α. και ασκήσει το δικαίωμά του αυτό, δικαιούται:

- είτε να ζητήσει τη μεταφορά των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων του (περιοδικής μορφής ή εφάπαξ) σε άλλο Τ.Ε.Α. που λειτουργεί στο χώρο της απασχόλησής του
- είτε να ζητήσει την αυτοτελή συνταξιοδότησή του από κάθε Τ.Ε.Α. και να λάβει την παροχή που του αναλογεί, ανάλογα με το χρόνο παραμονής του στο Τ.Ε.Α. όταν έχει συμπληρώσει τις απαιτούμενες προϋποθέσεις για τη χορήγηση της παροχής.

11.4. Αν ο ασφαλισμένος στο Τ.Ε.Α. ζητήσει τη διαγραφή του λόγω αλλαγής για οποιοδήποτε λόγο της επαγγελματικής δραστηριότητάς του έχει πάλι τα ίδια παραπάνω δικαιώματα, όμως στην περίπτωση αυτή δεν απαιτείται να έχει πραγματοποιήσει στο Τ.Ε.Α. χρόνο ασφάλισης τουλάχιστον ενός έτους ούτε να έχει προειδοποιήσει το Τ.Ε.Α. ένα μήνα πριν την άσκηση του δικαιώματός του. Μπορεί δηλαδή να ασκήσει το δικαίωμα διαγραφής οποτεδήποτε χωρίς κανένα περιορισμό.

12. Μεταφορά συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων

12.1. Με τη με αριθμό Φ.ΕΠΑΓΓ.ΑΣΦ./43/2003 (ΦΕΚ Β' 1703/19-11-2003) απόφαση του Υπουργού Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας καθορίστηκαν οι προϋποθέσεις και η διαδικασία για την άσκηση του δικαιώματος διαγραφής, ο συνυπολογισμός και η διαδικασία για την άσκηση του δικαιώματος διαγραφής, ο συνυπολογισμός του χρόνου επαγγελματικής ασφάλισης, η μεταφορά δικαιωμάτων και το αρμόδιο για τη χορήγηση της παροχής Τ.Ε.Α., σε περίπτωση διαδοχικής χρονικά επαγγελματικής ασφάλισης σε περισσότερα Τ.Ε.Α. στην ημεδαπή και σε περίπτωση της διαδοχικής χρονικά ασφάλισης σε περισσότερα Τ.Ε.Α. στην ημεδαπή και σε κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

12.2. Ο ασφαλισμένος σε Τ.Ε.Α. δικαιούται να ζητήσει τη διαγραφή του από το Τ.Ε.Α. και τη μεταφορά των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων του σε άλλο Τ.Ε.Α. της ημεδαπής ή κράτους – μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εφόσον:

- είτε είχε αλλάξει για οποιοδήποτε λόγο την επαγγελματική του δραστηριότητα
- είτε είχε αλλάξει τον τόπο εργασίας του, που καθιστά αναγκαία τη διακοπή της κανονικής ασφάλισής του στο Τ.Ε.Α.

13. Όροι λειτουργίας των Τ.Ε.Α.

13.1. Με τη με αριθμό Φ.ΕΠΑΓΓ.ΑΣΦ/οικ. 16/9-4-2003 απόφαση του Υπουργού Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας καθορίστηκαν οι όροι λειτουργίας των Τ.Ε.Α. Έτσι καθορίστηκε η έννοια και ο τρόπος διενέργειας των αναλογιστικών αποτιμήσεων, ήτοι της αριθμητικής εκτίμησης των παρουσών αξιών για τις εκροές (υποχρεώσεις – παροχές προς τους ασφαλισμένους, λειτουργικά και λοιπά έξοδα) και για τις εισροές (εισφορές ασφαλισμένων και της χρηματοδότηρας επιχείρησης εισόδημα από τις επενδύσεις και λοιπούς πόρους.

13.2. Καθορίζεται επίσης η υποχρέωση των Τ.Ε.Α. στη σύνταξη μελετών κάθε τρία τουλάχιστον χρόνια για τη σχέση των περιουσιακών τους στοιχείων προς τις υποχρεώσεις τους και την ενδεδειγμένη στρατηγική των εξενδύσεων με προοπτική όχι μικρότερη των δέκα ετών, η έννοια και ο τρόπος δημιουργίας των τεχνικών αποθεμάτων, η υποχρέωση σχηματισμού «Περιθωρίου Φερεγγυότητας» για όσα Τ.Ε.Α. εγγυώνται το ύψος των παροχών ή το ύψος της απόδοσης, η ασφαλιστική τοποθέτηση, ήτοι η διάθεση των περιουσιακών στοιχείων τους για κάλυψη των υποχρεώσεών τους σε τεχνικά Αποθέματα με στόχο τη διασφάλιση των συμφερόντων των μελών τους (τοποθέτηση σε μετοχές, ομόλογα και ομολογίες, μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων, ακίνητα κλπ), τα χαρακτηριστικά των περιουσιακών στοιχείων της ασφαλιστικής τοποθέτησης, οι κανόνες της επένδυσης, η υποχρέωση για αντασφάλιση όσων Τ.Ε.Α. εγγυώνται το ύψος των παροχών ή το ύψος της επενδυτικής απόδοσης, η υποχρέωση για σύνταξη των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων, που πρέπει να υποβάλλουν στην Εθνική Αναλογιστική Αρχή μέχρι τις 31 Μαρτίου κάθε έτους, τα στοιχεία που πρέπει να υποβάλλονται επίσης στην Εθνική Αναλογιστική Αρχή, η λογιστική οργάνωση των Τ.Ε.Α. και οι θεματοφύλακες και διαχειριστές των Τ.Ε.Α.

14. Διοίκηση

14.1. Τα Τ.Ε.Α. αυτοδιοικούνται, γιατί ο Ν. 3029/2002 παρέχει σαυτά το δικαίωμα να καθορίζουν με το καταστατικό τους τον τρόπο της διοίκησής τους, με μόνο περιορισμό για τα Τ.Ε.Α. που χρηματοδοτούνται και από τους εργοδότες, τα οποία πρέπει να διοικούνται από Διοικητικό Συμβούλιο με τετραετή θητεία, στο οποίο μετέχουν οι ασφαλισμένοι – συνταξιούχοι και οι εργοδότες, όπως ειδικότερα ορίζει το καταστατικό.

14.2. Το καταστατικό του Τ.Ε.Α. καθορίζει τα όργανα διοίκησης, που μπορεί να είναι η Γενική Συνέλευση και το Διοικητικό Συμβούλιο, τον αριθμό των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου, τη θητεία του, τον τρόπο ανάδειξης του Προέδρου και των λοιπών μελών, τον τρόπο λειτουργίας των οργάνων διοίκησης (συγκρότηση, σύγκληση, απαρτία, αποφάσεις κλπ), την εκπροσώπηση του Τ.Ε.Α., την εσωτερική λειτουργία του ταμείου, την ευθύνη των μελών της διοίκησης κλπ

15. Εποπτεία - Έλεγχος

15.1. Τα Τ.Ε.Α. εποπτεύονται από το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας η εποπτεία δε αφορά την τήρηση του νόμου, την προστασία των συμφερόντων των ασφαλισμένων και τη φερεγγυότητα των Τ.Ε.Α..

15.2. Στα πλαίσια αυτά της εποπτείας ο Υπουργός Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας μπορεί:

- να λαμβάνει όλα τα κατάλληλα μέτρα, για να αποφευχθεί ή αποκατασταθεί οποιαδήποτε δυσλειτουργία που είναι επιζήμια για τα συμφέροντα των ασφαλισμένων,

- να απαγορεύσει, μετά από γνώμη της Εθνικής Αναλογιστικής Αρχής, την ελεύθερη διάθεση των παγίων, όταν το Τ.Ε.Α. δεν έχει συστήσει επαρκή αποθεματικά, όσον αφορά το σύνολο της δραστηριότητάς του, και όταν διαθέτει ανεπαρκή πάγια στοιχεία για να καλύψει τα αποθεματικά,
- να θέσει σε αναγκαστική διαχείριση το ταμείο ή να περιορίσει ή να απαγορεύσει τις δραστηριότητές του μετά από γνώμη της Εθνικής Αναλογιστικής Αρχής,.
- να επιβάλλει διοικητικές κυρώσεις, όπως ενδεικτικά την επιβολή διοικητικών προστίμων.

15.3. Τα Τ.Ε.Α. ελέγχονται επίσης και από την Εθνική Αναλογιστική Αρχή, ο έλεγχος όμως αυτής αφορά την οικονομική λειτουργία και βιωσιμότητά τους σε σχέση με το πρόγραμμα των παροχών και επενδύσεων.

16. Φορολογικά κίνητρα

16.1. Η εισφορά που θα καταβάλουν οι ασφαλισμένοι στα Τ.Ε.Α., όπως αυτή θα καθορίζεται από το καταστατικό τους, αποτελεί ασφαλιστική εισφορά και ισοδυναμεί με αυτή που καταβάλουν στα ασφαλιστικά ταμεία που είναι υποχρεωτικά ασφαλισμένοι, γιατί και το ποσό αυτής εκπίπτει από το σύνολο φορολογητέο εισόδημά τους. Επίσης από τα ακαθάριστα έσοδα των επιχειρήσεων θα εκπίπτουν οι εισφορές που θα καταβάλουν στα Τ.Ε.Α. καθόσον μετά την απόφαση των επιχειρήσεων να συμμετάσχουν στις ασφαλιστικές εισφορές του Τ.Ε.Α. η καταβολή τους καθίσταται υποχρεωτική.

16.2. Τα Τ.Ε.Α. ως νομικά πρόσωπα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα φορολογούνται σύμφωνα με τα οριζόμενα στα άρθρα 101 και 109 του Ν. 2238/1994, ήτοι μόνο για τα καθαρά εισοδήματα που προκύπτουν στην ημεδαπή ή αλλοδαπή από την εκμίσθωση οικοδομών ή γαιών και από κινητές αξίες, που συντελεστής είναι 35%.

17. Συμπέρασμα

17.1. Η μείωση των επιτοκίων, η οικονομική ύφεση και η κρίση στη χρηματιστηριακή αγορά καθιστούν πάρα πολύ δύσκολη την ασφαλή και αποδοτική επένδυση των κεφαλαίων των Λ.Ε.Α.Δ. κατά τρόπο που να καλύπτουν οι αποδόσεις των κεφαλαίων τους τις παροχές προς τα μέλη τους, με τη μορφή και με τον τρόπο που λειτουργούν σήμερα, ενόψει και του μεγάλου αριθμού τους και του μικρού κεφαλαίου τους.

17.2. Πρέπει επομένως να μελετηθεί σε βάθος ο τρόπος λειτουργίας των Τ.Ε.Α. για να διαπιστωθεί αν μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες των δικηγόρων για συμπληρωματική επαγγελματική ασφάλιση, ενόψει και του ότι το πρόβλημα για την εξασφάλιση αξιοπρεπούς κυρίας και επικουρικής σύνταξης θα υπάρχει για πάντα και συνεχώς θα διογκώνεται.

17.3. Ήδη έχει ιδρυθεί το πρώτο Τ.Ε.Α. από τους εργαζόμενους στο Υπουργείο Οικονομικών και Οικονομίας με αντικείμενο την παροχή προσθέτων παροχών υγείας στους υπαλλήλους του Υπουργείου, έχει δε αρχίσει η συζήτηση για την ίδρυση και σε άλλους

χώρους εργαζομένων (ΟΤΕ, ΕΛΤΑ, ΟΣΕ κλπ), αλλά και στους ελεύθερους επαγγελματίες (λογιστές κλπ). Μάλιστα ο ΣΕΒ ζήτησε από τον Υπουργό Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας να υπάρξει δυνατότητα για τη μετατροπή των επικουρικών ταμείων σε Τ.Ε.Α., τονίζοντας έτσι τη σημασία και τη σπουδαιότητα των Τ.Ε.Α.

Ρόδος 16 Ιουλίου 2004